

HANDLEDNING INFÖR RESULTATRAPPORT AV
**MEDICINSK KONTROLL VID
HAND- & ARMVIBRATIONER
I ARBETSLIVET**

Denna handledning ger råd om hur man förmedlar resultat från medicinsk kontroll vid hand- & armvibrationer. Råden berör dels muntlig och skriftlig rapportering till arbetstagare, dels rapportering och dialog med arbetsgivare rörande enskild individ och rörande arbetsgrupp. Viktigt för meningsfull förmedling av resultat är förberedelse i form av information och avtal innan medicinsk kontroll genomförs.

Syftet med handledningen är att återkoppling av resultat från medicinsk kontroll är till nytta för arbetstagaren och ger arbetsgivaren stöd i det förebyggande arbetet.

INNEHÅLL: HANDEDNING

RAPPORTERING TILL ENSKILD ARBETSTAGARE **sid 55-56**

- KOMMUNIKATION

- När
  - Form
  - Innehåll
-

RAPPORTERING OCH DIALOG MED ARBETSGIVAREN **sid 57-59**

- RÖRANDE ENSKILD ARBETSTAGARE

- Bra att veta om samhällets skyddsnät
  - RÖRANDE EN GRUPP ANSTÄLLDA**
  - Rubriker som kan ingå i en skriftlig återkopplingsrapport
  - För en muntlig rapportering och diskussion kan följande ingå
-

FÖRBEREDELSE **sid 59**

- VAD AVTALET OM MKA-VIBRATIONER KAN OMFATTA
-

BASERAD PÅ VETENSKAP OCH ERFARENHET **sid 60-61**

- HANDEDNINGENS SYFTE
  - VETENSKAPSBASERAD KUNSKAP OM ÅTERKOPPLING (SCOPING REVIEW)
  - ERFARENHETSBASERAD KUNSKAP OM ÅTERKOPPLING
  - EXPERTBEDÖMNING
-

UTGIVARE: Handledning för återkoppling MKA vib.

Handledningen får fritt kopieras och användas som bas för presentationer, punkt- och checklistor.

HANDEDNINGEN CITERAS SOM "Handledning för resultatrapport av medicinsk kontroll vid hand- & armvibrationer i arbetslivet 2024-05-08; s1-10 (Afa dnr 220207)".

KOMMENTARER PÅ HANDEDNINGEN KAN STÄLLAS TILL:

tohr.nilsson@gmail.com, catarina.nordander@skane.se, mats.hagberg@gu.se

RAPPORTERING TILL ENSKILD ARBETSTAGARE

Genomför lagstadgad läkarundersökning¹ enligt Företagshälsans guide för medicinsk kontroll vid hand- och armvibrationer i arbetslivet². Inled med att be arbetstagaren ange eventuella svårigheter med att fylla i

frågeformulär inför läkarundersökning, eller om det finns oklarheter kring frågorna. Fyll i protokollet för läkarundersökning inklusive bedömning³. Detta journalförs tillsammans med frågeformuläret.

Kommunikation

Arbetstagaren ska alltid få ta del av resultatet från sin egen medicinska kontroll och den bedömning du gör. Sammanfatta muntligt bedömningen utifrån AFS 2023:15 och ge i dialogutrymme för frågor, samt lämna över en kopia av protokollet³. Ge dessutom övrig information och råd som resultatet ger anledning till. Informera exempelvis om eventuell remiss till övrig sjukvård, arbetsskadeanmälan till Försäkringskassan och AFA Försäkring, rekommendation om förändring av fritidsaktiviteter eller nikotinstopp. Var förberedd på att information kan behöva ges på andra språk än svenska.

När arbetstagaren bekräftat att denne förstått innehållet, klargör vilken information som kan vara av preventivt värde för arbetsgivaren. Efterfråga samtycke till vilka uppgifter som får lämnas till arbetsgivaren. Vid konstaterad vibrationskada försök få till ett trepartssamtal,

om sådant är motiverat, för att få en förändring i arbetssituationen. All vidare rapportering måste beakta tystnadsplikt och respektera etiska hänsyn till otillbörlig påtryckning.

Utnyttja tillfället till att ge råd för att minska risken för vibrationskada. Berätta om hur allvarlig en vibrationskada kan bli och vikten av att gå på kontroller samt att följa de råd som ges. Var samtidigt tydlig med att det alltid är arbetstagaren själv som fattar beslut om vilka råd denne vill följa. Uppmana arbetstagaren att begära ny kontroll om symtom dyker upp. Notera förslag på arbetsmiljöförbättrande åtgärder. Dela också ut enkel skriftlig information om vad vibrationskada är, exempelvis ADI 633⁴.

Vibrationskada och begränsning av arbete med vibrationer är ett allvarligt besked. Informera arbetstagaren om vem denne kan vända sig till för att få stöd, om det behövs.

1. Medicinska kontroller i arbetslivet (MKA) enligt Arbetsmiljöverkets föreskrift AFS 2023:15.

Ersätter den 1 januari 2025 tidigare AFS 2023:15.

2. Nilsson m fl Företagshälsans guide för medicinsk kontroll vid hand- & armvibrationer i arbetslivet tredje upplagan 2024:1.

3. Protokoll för läkarundersökning, reviderat 2024-05-08; sid 47. Baserat på "Företagshälsans guide för medicinsk kontroll vid hand- och arm vibrationer i arbetslivet". Tredje upplagan 2024:1.

4. ADI633 Arbetsmiljöverket. www.av.se Minska vibrationerna i jobbet - det lönar sig för både arbetsgivare och arbetstagare.

När

All information bör ges i direkt anslutning till den medicinska kontrollen. Avvikande resultat och resultat som talar för skada/sjukdom rapporteras muntligt och utan fördröjning.

Form

En personlig kontakt vid rapportering av avvikande (patologiska) testresultat har visat sig vara effektiv för att minska rädsla och ångest och tillåta en möjlighet för den kliniska personalen att svara direkt på alla frågor. Återkopplingens effekt gynnas om avsändaren förmedlar hög professionell kompetens, trovärdighet och tillit. Effekten gynnas om samtliga arbetstagares resultat sammanfattas likartat och av samma läkare och med en standardiserad, förståbar och öppen formulering.

Visualisering (till exempel vibrametrikurva) gynnar förståelse liksom om redovisning av resultat innefattar jämförelse med normalvärden eller resultat från upprepade undersökningar. Arbetstagaren kan ha svårt att ta till sig att arbetet behöver förändras, upprepa därför gärna. Direktrapportering, dvs den anställde får skriftligt resultat i handen, är bättre än när resultaten aktivt måste hämtas av arbetstagaren på nätet. Säkerställ att resultat som förmedlas muntligt respektive skriftligt ges i en för mottagaren förståbar⁵ form.

Innehåll

Säkerställ att:

- Den information som förmedlats till arbetstagaren före undersökningen medfört för-

ståelse för vilka tänkbara konsekvenser som resultatet från en läkarundersökning enligt MKA-vibrationer kan ge.

- Information till arbetstagaren tydliggör när sekretesslättnad för att lämna information till arbetsgivaren kan vara önskvärd eller befogad⁶.
- Informationen och kommunikationen till arbetstagaren innefattar vilka skador som kan uppkomma, hur de yttrar sig och deras konsekvenser.
- Företagsläkarens bedömning beaktat hela den kliniska bilden, med hänsyn taget till ev. osäkerhet i test och risk för över- resp. underdiagnostik.
- Informationen om resultat även tar upp sådant som talar för att allt är normalt, inte skadat eller avvikande.
- Vid skada, eller misstänkt skada, informera om att det väsentligen saknas verksam medicinsk behandling, att skada kan uppkomma redan efter en kort tids arbete, att skadorna vanligtvis har en ogynnsam prognos samt att prognosen blir bättre ju tidigare skadorna uppmärksammas och om ogynnsam exponering åtgärdas.
- Informera om förutsättningar och handlingsalternativ när utvidgad klinisk undersökning är aktuell⁷. Arbetstagaren avgör själv vilka åtgärder som denne vill medverka i.
- Ge förslag på tidpunkt för nästa medicinska kontroll och vilken typ av medicinsk kontroll som då kan vara aktuell.

5. Detta gäller såväl på vilket språk, språkets svårighetsgrad, utformning samt läsbarhet vid skriven text.

6. Det är viktigt att arbetsgivaren får kännedom om sådana arbetsförhållanden som kan utgöra hälsorisker. Information som framkommit vid MKA kan utgöra grund för att lättare identifiera arbetsrisker.

7. I de fall där misstanke på skada till följd av arbete med vibrerande maskiner framkommit bör informationen innehålla en diskussion om olika handlingsalternativ. Sådana åtgärder kan vara samtal med arbetsgivare, trepartssamtal, ersättning vid omskolning, arbetsskadeersättning etc.

RAPPORTERING TILL OCH DIALOG MED ARBETSGIVAREN

Rörande enskild arbetstagare

Det är viktigt att arbetsgivaren får adekvat information om din bedömning, men reglerna om tystnadsplikt ska följas. En arbetstagares hälsotillstånd kan innebära en begränsning vad gäller fortsatt arbete med vibrerande verktyg. Det kan vara vibrations-skada som orsakats på tidigare arbetsplats, vibrationskada som orsakas av pågående exponering, eller annan sjukdom som gör arbetstagaren mer sårbar än andra. Om arbetstagaren ger sitt medgivande, rapportera sådan begränsning till arbetsgivaren. Lämpligast görs detta som trepartssamtal med

företagsläkaren, arbetstagaren och arbetsgivaren närvarande för att kunna diskutera lämpliga åtgärder som arbetsgivaren kan göra. Rapportera också vad som framkommit angående arbetstagarens vibrationsexponering. Ge om möjligt förslag till åtgärder för att undvika fortsatt försämring.

Bestäm tillsammans hur man ska gå vidare och boka vid behov ny tid för uppföljning. Diskutera rehabilitering, anpassning av arbetet, omplacering eller, om detta inte är möjligt hur man kan hjälpa arbetstagaren till ett annat arbete.

BRA ATT VETA OM SAMHÄLLET SKYDDSNÄT:

Arbetsgivaren ska anmäla arbetskada till Försäkringskassan, och arbetstagaren kan söka ersättning från AFA försäkring och Försäkringskassan. Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen kan också i förstärkt samarbete bistå för att hitta nytt arbete. För byggnadsarbetare kan också Galaxen Bygg hjälpa till.

Rörande en grupp anställda

Huvudbudskapet i en skriftlig rapport bör vara huruvida det framkommit indikationer på att arbetsmiljön medför risk för vibrations-skada, och om exponeringen därför behöver minskas. Sådan information ska tillföras arbetsgivarens riskbedömning enligt AFS 2023:10⁸ 3 kap. Vibrationer. Om de undersökta meddelat särskilda arbetsmoment där man upplever ogynnsam exponering och har

förslag på hur detta kan åtgärdas kan detta rapporteras.

Rapporten kan också innehålla uppgifter om genomförda medicinska kontroller innehåll⁹. Om relevant kan man diskutera hur erbjudande om undersökning har administrerats och vilken möjlig betydelse detta haft på deltagande¹⁰.

8. Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd (AFS 2023:10) om risker i arbetsmiljön. Ersätter den 1 januari 2025 tidigare AFS 2019:12.

9. Rekommendation från projektet är medicinsk kontroll enligt Nilsson T m fl. Företagshälsans guide för medicinsk kontroll vid hand- & armvibrationer i arbetslivet 3:dje upplagan 2024 sid 1-54..

10. Enligt intervjuer kan det vara mer gynnsamt att anställd får kontakta Företagshälsan själv för inbokning än att bli kallad viss dag och tid.

RUBRIKER SOM KAN INGÅ I EN SKRIFTLIG ÅTERKOPPLINGSRAPPORT

- Huvudrubrik: Resultat från medicinsk kontroll vid exponering för vibrationer AFS 2023:15.
- Företag/arbetsplats(er).
- Ansvarig företagsläkare och företags-sköterska.
- Undersökningar har utförts tidsperiod fr o m - t o m.
- Undersökningens innehåll.
- Antal beställda undersökningar och antal utförda undersökningar.
- Bedömning av resultaten.
- Resultaten föranleder/föranleder inte misstanke om att pågående skadlig inverkan av hand- och armvibrationer förekommer i nuvarande arbete.
- Förslag till arbetsmiljöförbättringar.

Det kan vara en fördel om det finns möjlighet även till muntlig diskussion med arbetsgivaren om rapporten och de medicinska kontroller-
nas resultat och åtgärdsförslag. Återrapportera då resultaten av den medicinska kontrollen både muntligt och skriftligt till arbetsmiljöan-

svarig chef, som kan välja att bjuda in HR och skyddsombud. Det kan också vara lämpligt att ha med en key account manager / kundansvarig från företagshälsan som direkt kan diskutera hur man kan hjälpa företaget vidare med anledning av resultaten.

FÖR EN MUNTLLIG RAPPORTERING OCH DISKUSSION KAN FÖLJANDE INGÅ

- Exponering och riskbedömning.
- Hur yttrar sig en vibrationsskada (inklusive prognos).
- Branschfarenhet avseende förekomst och förebyggande av vibrationsskador.
- Resultaten från medicinsk kontroll föranleder/föranleder inte misstanke om pågående skadlig inverkan av hand- och armvibrationer förekommer.

Om samband mellan arbetet och besvär bedöms föreligga, specificera om möjligt de arbetsmoment som bedöms orsaka eller påverka besvären negativt. Erbjud stöd för att ta fram åtgärdsförslag som riktar sig både till individ, grupp- och företagsnivå.

Diskutera också om hjälp behövs med det systematiska arbetsmiljöarbetet, att göra eller revidera riskbedömning, och att utbilda arbetstagarna enligt AFS 2023:10.

Kontinuerlig dialog mellan företagshälsan

och kundföretaget är positivt för det preventiva arbetsmiljöarbetet. Rapportering av medicinska kontroller till arbetsgivaren ger möjlighet till förbättringar av det systematiska arbetsmiljöarbetet, samt att värdera erfarenheter av åtgärder och utbildning. Dialog om riskbedömning och de medicinska kontrollerna är särskilt värdefull.

Det kan vara en fördel att efter dialogen med arbetsgivaren också ge en återkoppling till arbetstagarna. När man jämför feedback

till grupper av arbetare med individuell feedback till arbetsledare har det senare visat på ytterligare fördelar i effekt och effektivitet¹¹. Muntlig återrapportering på arbetsplatsen med samtidig exponeringsbedömning har uppvisat fördelar jämfört med enbart skriftlig åter-

koppling. Resultat med möjlighet till populationsjämförelser respektive resultat över tid ger ökad förståelse.

Om arbetstagarna undersöks löpande kan det vara lämpligt med en årlig sammanställning.

FÖRBEREDELSE

Många är oroliga för att gå på sin medicinska kontroll eftersom de inte vet vad som kan hända om en skada upptäcks. Det är därför viktigt att både arbetsplatsen och företagshälsan förbereder sig mentalt. Säkerställ att arbetstagarna får information om riskerna med vibrationer, hur MKA-vibrationer går till, att det är frivilligt att delta och att tystnadsplikt gäller. Samtidigt bör arbetsgivaren kommunicera att man hoppas på förtroende för att kunna hjälpa både den som eventuellt är skadad, och andra som riskerar att bli det. Det är bra att ha en plan för vad som kan hända om vibrationsskada konstateras och att denna är känd av både arbetstagarna och företagshälsan. MKA-vibrationer utgör inte underlag för tjänstbarhetsintyg och det blir inte förbjudet att fortsätta arbeta även om skada har uppstått, även när det bedöms olämpligt. Arbetstagaren avgör själv vilka råd denne vill följa.

Säkerställ att arbetsgivaren har förstått riskerna med vibrerande arbete. Kom överens om hur återrapporteringen ska gå till när alla kontrollerna är gjorda. Berätta för arbetsgivaren att denne är skyldig att ta del av resultaten av kontrollen, använda dem i sitt systematiska arbetsmiljöarbete och att genomföra en förnyad riskbedömning när så krävs, samt att vidta de åtgärder som behövs för att minska risken för vibrationskada.

Den som utför den medicinska kontrollen behöver ha god kännedom om hur en vibrationskada kan utvecklas och vilka råd man bör ge om sådan konstateras. Man ska också ha god kännedom om vad arbetet innebär och det är att rekommendera att besöka arbetsplatsen i förväg. Finns det möjlighet att utföra läkarundersökningen i direkt anslutning till arbetsplatsen kan detta vara fördelaktigt.

Avtalet om MKA-vibrationer kan omfatta

- En specificerad uppdragsbeskrivning vad gäller innehåll, omfattning och återkoppling samt att detta distribueras till utförare även vid upphandlingsavtal med underleverantör.
- Möjlighet för företagshälsan att själv utföra, eller remittera för, utvidgad klinisk undersökning när så är motiverat.
- Preciserade uppgifter om återkoppling muntligt och skriftligt till arbetstagare och arbetsgivare.

11. Nordander, C, Hagberg, M, Reirth E, Nilsson T. "Communication aspects of feedback from workers' health surveillance due to hand-arm vibration exposure – a scoping review", manuskript som kommer att skickas in för publicering.

BASERAD PÅ VETENSKAP OCH ERFARENHET

Vid utformningen av handledningen har vi använt flermetodsanalys¹² av en litteraturöversikt och intervjuer samt erfarenhetsbaserad kunskap. Resultaten från dessa har värderats av medicinska experter från svensk företagshälsovård. För innehållet i guiden ansvarar Daphne Enstam (Feelgood), Stefan Gram (Sveriges Företagshälsor), Mats Hagberg (Sahlgrenska akademien), Elisabeth Hansson (Avonova), Anna-Maria Johansson (Ådalshälsan), Paul Malmheden (Falck Sverige),

Michael McKeogh (Feelgood), Peter Munck af Rosenschöld (Sveriges Företagshälsor), Tohr Nilsson (Region Västernorrland), Catarina Nordander (Lunds Universitet, Region Skåne), Pernilla Nordkvist (Mynak och Sveriges Företagshälsor), Sofia Paulsson (HPI), Magnus Sköldbäck (Riksnära/Runstenen) och Ulla Wikström (Försvarmakten). Arbetet har finansierats med stöd av AFA Försäkring (dnr 220207) och genomförts med etiskt tillstånd (Dnr 2023-01469-01).

Handledningens syfte

- Att utveckla en från enskilda företagshälsovårdsföretag oberoende handledning för återkoppling av resultat från medicinska kontroller, förankrad i vetenskap och företagshälsovårdspraxis.
- Att återkopplingen av resultaten till arbetstagaren utformas så att den skapar sådan förståelse att den medicinska kontrollen upplevs som betydelsefull, är värd den insats som arbetstagaren lägger ner på att undersökas, och öppnar för eventuella efterföljande medicinska och arbetsrelaterade ställningstaganden. Därutöver är syftet att arbetstagaren motiveras till att delta i kommande medicinska kontroller.
- Att återkoppling till arbetsgivaren utformas så att arbetsgivaren får ett gott stöd för det förebyggande arbetet såväl på individ- som företagsnivå.

Vetenskapsbaserad kunskap om återkoppling (Scoping review)

Den vetenskapliga litteraturgenomgången följer Scopingmetodik (enl. PRISMA-ScR), som är en förenklad metod för litteraturöversikt. Den syftar till att besvara frågan ”vad finns det för vetenskapligt stöd” respektive ”var saknas det vetenskapligt stöd” för att besvara frågeställningen. En Scoping review ger en överblick av kunskapsläget men analyserar inte i detalj enskilda studiers trovär-

dighet. Vår systematiska litteratursökning omfattade databaserna Ovid Medline och Embase, från 1946 fram till mars 2024. Se rapport: Nordander, C, Hagberg, M, Reirth E, Nilsson T. ”Communication aspects of feedback from workers’ health surveillance due to hand-arm vibration exposure – a scoping review”, manuskript som kommer att skickas in för publicering.

12. Samhällsvetenskapliga metoder. Bryman, A. 3ed 2021

Erfarenhetsbaserad kunskap om återkoppling

Projektet utförde öppna intervjuer utifrån på förhand definierade nyckelområden/frågor om erfarenheter från återkoppling av MKA-vibrationer. Intervjuerna genomfördes med

arbetstagare, arbetsgivarrepresentanter, företagsläkare, företagssköterskor och kundansvariga. Intervjuerna analyserades med kvalitativ metodik baserad på ”grundad teori”.

Expertbedömning

Representanter för stora bransch-, småföretags-, och inbyggda företagshälsor delade sin expertis vid ett gemensamt arbetsseminarium samt vid upprepade digitala möten. Därutöver inhämtade projektgruppen erfaren-

heter från en idé- och utvecklingsgrupp med ett vidare expertkunnande där såväl arbetsgivar- och fackliga representanter som Arbetsmiljöverket och forskare var representerade.

sveriges
företags
hälsor

Sveriges Företagshälsor • Box 5501 • 114 85 Stockholm
08-762 67 46 • www.foretagshalsor.se • info@foretagshalsor.se